

APPENDIX bij

Nederlands pensioen als beste beoordeeld in internationale vergelijking

Eduard Ponds en Evert Webers

september 2025

In Nederland zorgt pensioen voor veel positieve emoties

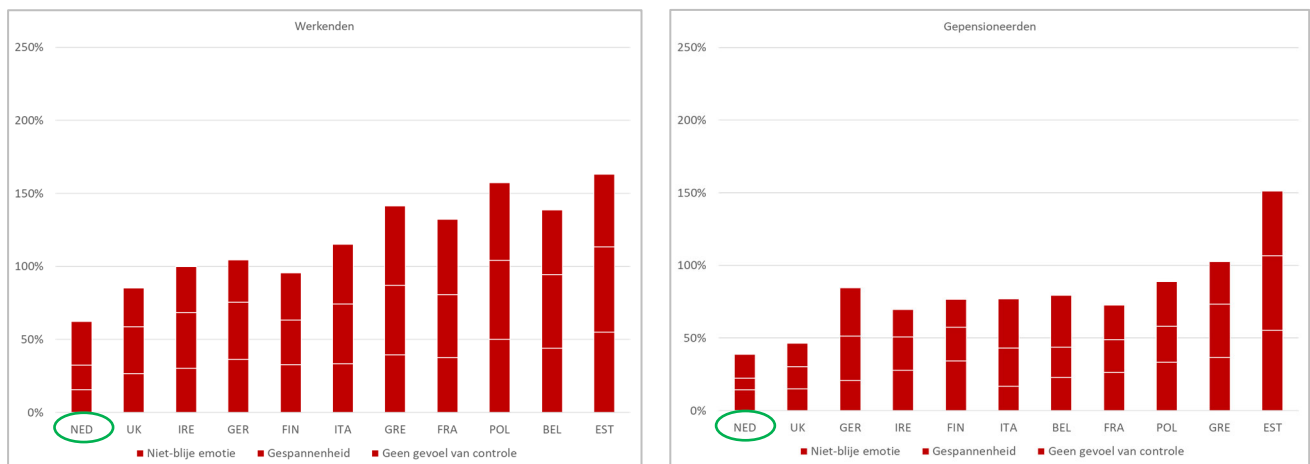
Als werkenden en gepensioneerden in Europa denken aan pensioen dan roept dat zeer uiteenlopende emoties op.

In sommige Europese landen roept pensioen onder **werkenden** meer positieve dan negatieve emoties op (Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Ierland), maar in de meeste andere landen is dat precies omgekeerd (figuur 14 en 16).

Bij Nederlandse werkenden ontstaan er – in vergelijking met werkenden in andere landen – veel positieve emoties. Zo komt er bij 5 op de 10 Nederlandse werkenden een gevoel van blijdschap op. Bij eveneens 5 op de 10 is er (ook) een gevoel van kalmte. 4 op de 10 ervaren (ook) een gevoel van controle.

Figuur 14 en 15: positieve emoties die ontstaan bij de gedachte aan pensioen. Iemand kan meerdere positieve emoties hebben (blijdschap, kalmte en een gevoel van controle), dus de percentages tellen op tot boven 100%.

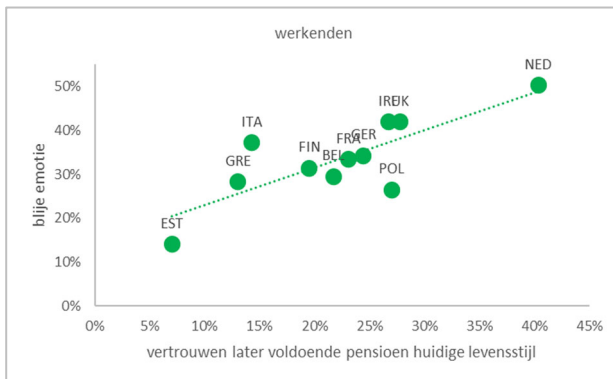
Figuur 16 en 17: negatieve emoties die ontstaan bij de gedachte aan pensioen. Iemand kan meerdere negatieve emoties hebben (niet-blijde emotie, gespannenheid en geen gevoel van controle), dus de percentages tellen op tot boven 100%.

Bij **gepensioneerden** in Europa roept pensioen (veel) meer positieve emoties op dan bij werkenden (figuur 15 en 17). Maar ook onder gepensioneerden zijn de verschillen tussen de landen groot.

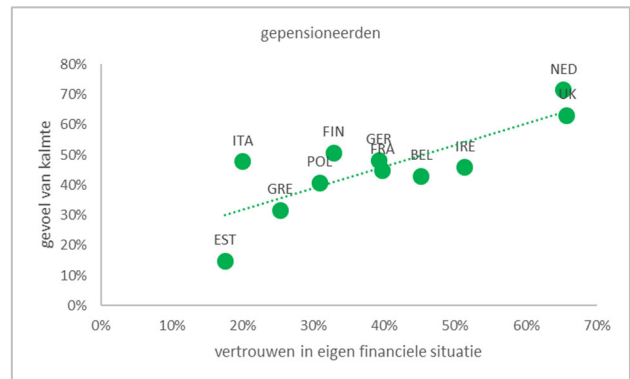
Bij Nederlandse gepensioneerden zijn er meer positieve emoties dan bij gepensioneerden in andere landen. 8 op de 10 Nederlandse gepensioneerden ervaren blijdschap bij de gedachte aan pensioen. Bij 7 op de 10 ontstaat een gevoel van kalmte. 6 op de 10 voelen dat ze controle hebben.

Samenhang tussen vertrouwen en positieve emoties rondom pensioen

Er is een duidelijke samenhang tussen het vertrouwen dat **werkenden** hebben in hun toekomstige pensioen, en de mate waarin de gedachte aan pensioen positieve emoties oproept. In de landen waar de werkenden er relatief veel vertrouwen in hebben dat ze later hun huidige levensstijl kunnen voortzetten (zoals Nederland, Ierland en het Verenigd Koninkrijk) roept pensioen veel blijdschap op (figuur 18). In landen waar daar minder vertrouwen in is (zoals Estland, Griekenland en Italië) roept de gedachte aan pensioen veel minder blijde emoties op.

Figuur 18 samenhang tussen vertrouwen dat werkenden hebben om hun huidige levensstijl te kunnen voortzetten als ze met pensioen zijn, en de mate waarin de gedachte aan pensioen een blijde emotie bij hen oproept.

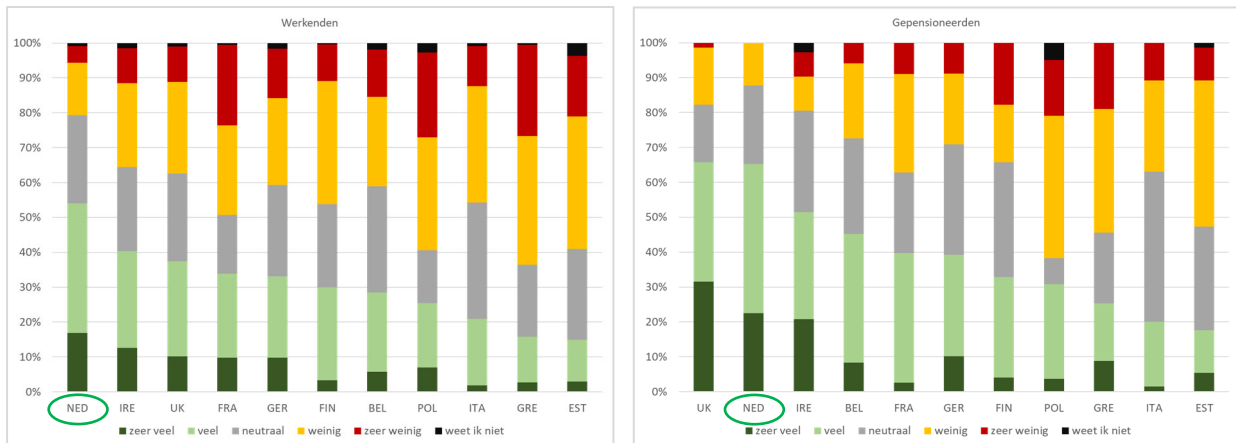
Figuur 19: samenhang tussen het vertrouwen dat gepensioneerden hebben in hun financiële situatie, en de mate waarin de gedachte aan pensioen een gevoel van kalmte bij hen oproept.

Er is ook een duidelijke samenhang tussen het vertrouwen dat **gepensioneerden** hebben in hun financiële situatie en de mate waarin de gedachte aan pensioen een gevoel van kalmte oproept. In landen waar de gepensioneerden veel vertrouwen hebben in hun financiën (zoals Nederland en het Verenigd Koninkrijk) zorgt pensioen vaak voor een kalm gevoel. In landen waar gepensioneerden minder vertrouwen hebben (zoals Estland) zorgt de gedachte aan pensioen veel minder vaak voor gevoelens van kalmte (figuur 19).

Nederlandse gepensioneerden hebben veel vertrouwen in hun financiële situatie

In veel landen in Europa heeft de meerderheid van de **werkenden** weinig vertrouwen over hun verwachte financiële situatie na pensionering (figuur 20).

Nederlandse werkenden hebben daar – in vergelijking met werkenden in andere landen – veel meer vertrouwen in (5 op de 10 hebben vertrouwen, 2 op de 10 niet).

Figuur 20 en 21: vertrouwen in (verwachte) financiële situatie na pensionering

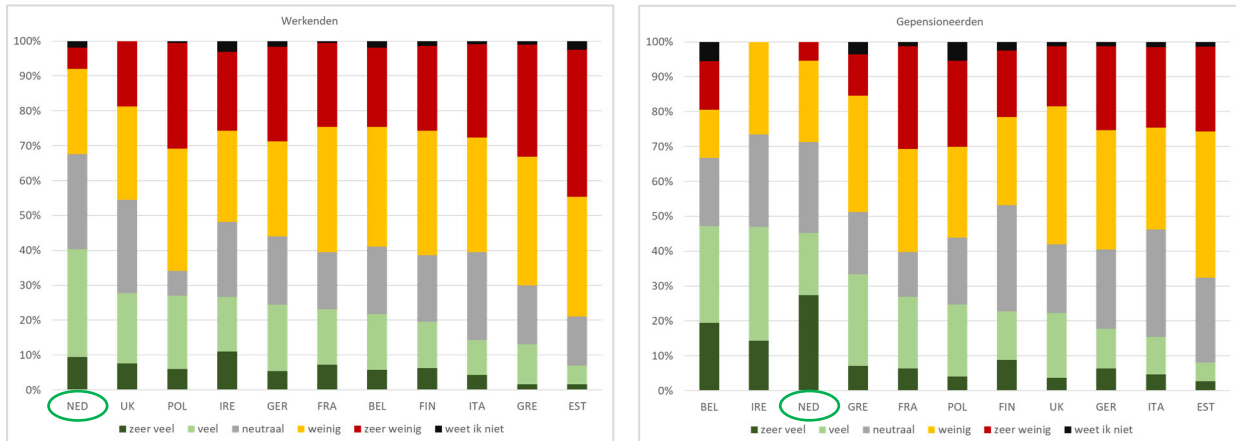
In veel landen hebben **gepensioneerden** weinig vertrouwen hun financiën (figuur 21).

Nederlandse gepensioneerden hebben relatief veel meer vertrouwen (8 op de 10 hebben vertrouwen, 1 op de 10 niet).

Nederlanders hebben relatief veel vertrouwen in hun toekomstige pensioen

In de meeste landen heeft de meerderheid van de **werkenden** er geen vertrouwen in dat ze later voldoende pensioen hebben om hun huidige levensstijl te behouden (figuur 22).

Nederlandse werkenden hebben daar – in vergelijking met werkenden in andere landen – veel vertrouwen in (4 op de 10 hebben vertrouwen; 3 op de 10 hebben geen vertrouwen).

Figuur 22 en 23: vertrouwen dat het toekomstige pensioen voldoende is om de huidige levensstijl te behouden.

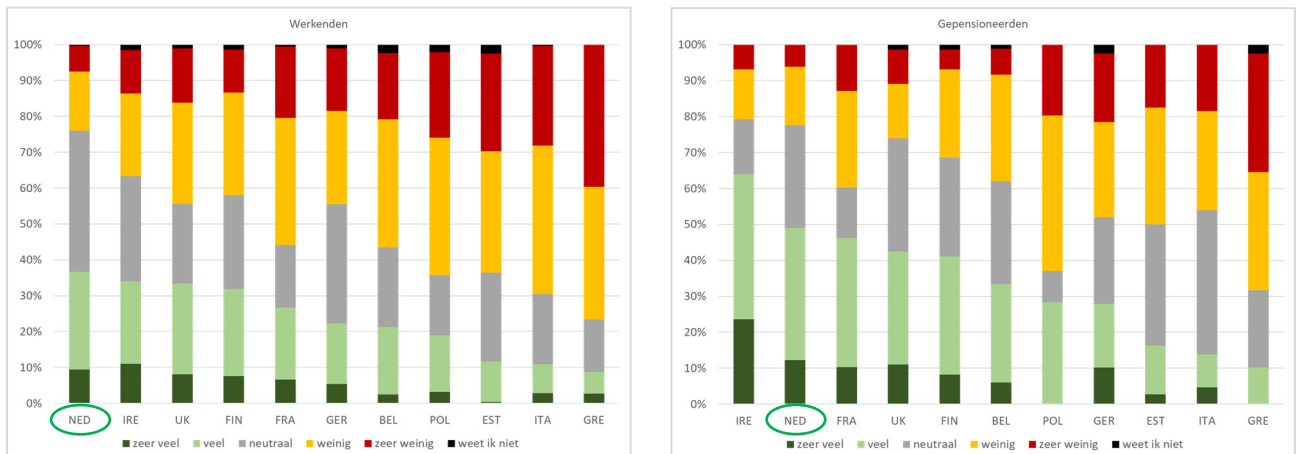
In veel landen twijfelen ook **gepensioneerden** eraan of ze over enkele jaren nog voldoende pensioen zullen hebben (figuur 23).

Nederlandse gepensioneerden hebben – in vergelijking met gepensioneerden in andere landen - relatief veel vertrouwen in hun toekomstige pensioen (5 op de 10 hebben vertrouwen, 3 op de 10 niet).

Het vertrouwen in het pensioenstelsel wisselt sterk van land tot land

Er is onder **werkenden** in Europa weinig vertrouwen in het pensioensysteem van hun land (figuur 24). Maar de verschillen tussen de landen zijn groot. Zo zijn er landen waar ongeveer 3 op de 10 werkenden vertrouwen hebben in hun stelsel (Nederland, Ierland, het Verenigd Koninkrijk en Finland), maar ook landen waar dat veel lager is (Estland, Italië en Griekenland).

Nederlandse werkenden hebben – in vergelijking met werkenden in andere landen – het meeste vertrouwen in hun pensioenstelsel (4 op de 10 hebben vertrouwen, 2 op de 10 niet).

Figuur 24 en 25: vertrouwen in het pensioensysteem van het eigen land.

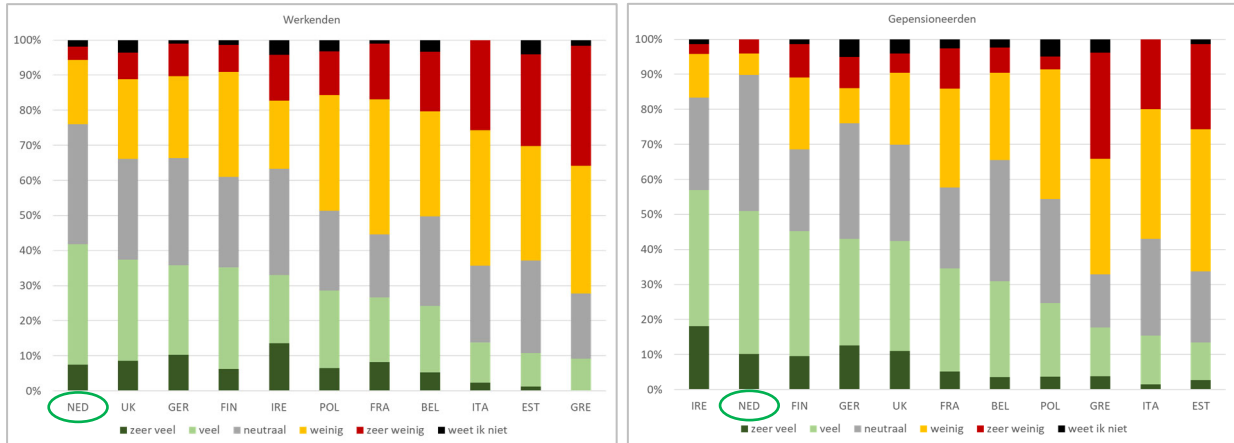
Europese **gepensioneerden** hebben meer vertrouwen in hun pensioenstelsel dan werkenden (figuur 25), hoewel er ook landen zijn waar het vertrouwen erg laag is (Estland, Italië en Griekenland).

Nederlandse gepensioneerden hebben relatief veel vertrouwen in het Nederlandse pensioenstelsel (5 op de 10 hebben vertrouwen, 2 op de 10 niet).

Ook het vertrouwen in pensioenuitvoerders verschilt sterk tussen de landen

In veel Europese landen hebben de **werkenden** maar weinig vertrouwen in de pensioenaanbieders van hun land (figuur 26).

In Nederland is er relatief veel vertrouwen (4 op de 10 hebben vertrouwen, 2 op de 10 niet).

Figuur 26 en 27: vertrouwen dat de pensioenaanbieders van het eigen land het pensioen goed regelen.

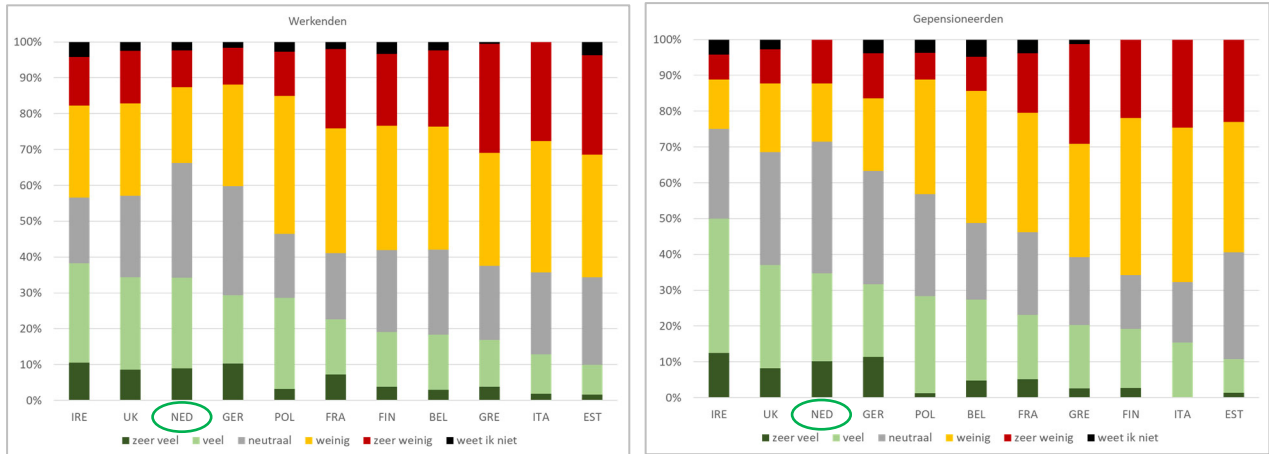
Gepensioneerden hebben meer vertrouwen in hun pensioenuitvoerders, hoewel in sommige landen (zoals Griekenland, Italië en Estland) het vertrouwen erg laag is (figuur 27).

In Nederland hebben 5 op de 10 gepensioneerden vertrouwen in hun pensioenuitvoerder; 1 op de 10 heeft dat niet.

Het vertrouwen in de overheid en pensioen varieert ook sterk van land tot land

In de meeste Europese landen hebben de **werkenden** er weinig vertrouwen in dat de overheid de wet rondom pensioen goed heeft geregeld (figuur 28).

In Nederland hebben ongeveer 3 op de 10 werkende vertrouwen in de overheid als het gaat om pensioen; eveneens 3 op de 10 hebben juist geen vertrouwen.

Figuur 28 en 29: vertrouwen dat de overheid de pensioenwet goed regelt

Ook Europese **gepensioneerden** hebben weinig vertrouwen in de overheid van hun land als het gaat om pensioenen (figuur 29).

In Nederland hebben 3 op de 10 gepensioneerden vertrouwen; maar 3 op de 10 hebben dat juist niet.

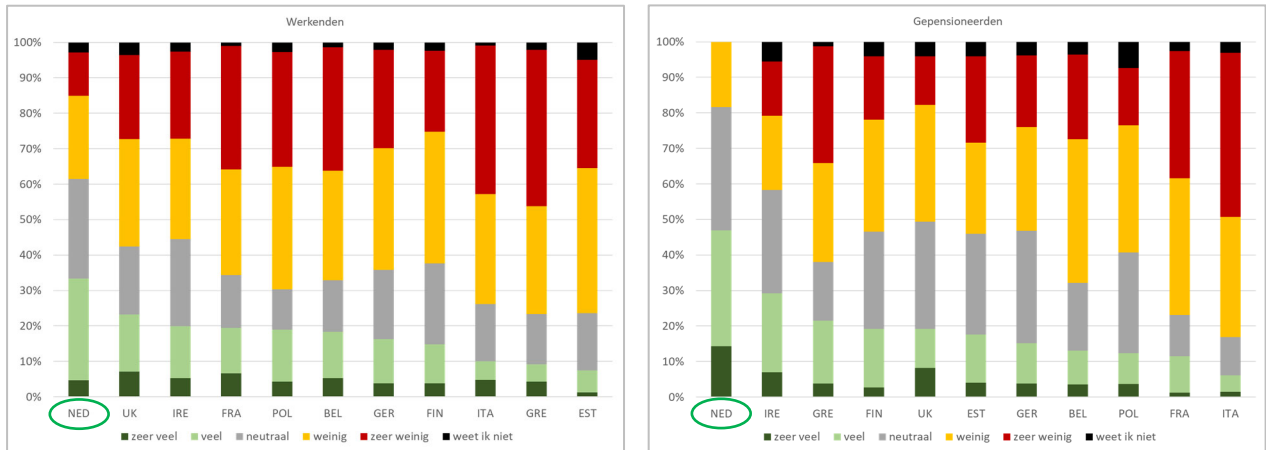
Het is opvallend dat in de landen waar de werkenden de overheid relatief mild beoordelen als het gaat om pensioenen (zoals Ierland, het Verenigd Koninkrijk en Nederland) ook de gepensioneerden een relatief positief oordeel hebben. Omgekeerd geldt ook dat als de werkenden een negatief oordeel hebben (zoals in Italië en Estland) ook de gepensioneerden negatief oordelen.

Weinig vertrouwen dat er voldoende pensioen is voor volgende generaties

Europese **werkenden** hebben er geen vertrouwen in dat er voldoende pensioen is voor de volgende generaties (figuur 30).

Nederlanders werkenden hebben relatief nog het meeste vertrouwen (3 op de 10 hebben vertrouwen; 4 op de 10 niet).

Figuur 30 en 31: vertrouwen dat er voldoende pensioen is voor de volgende generaties

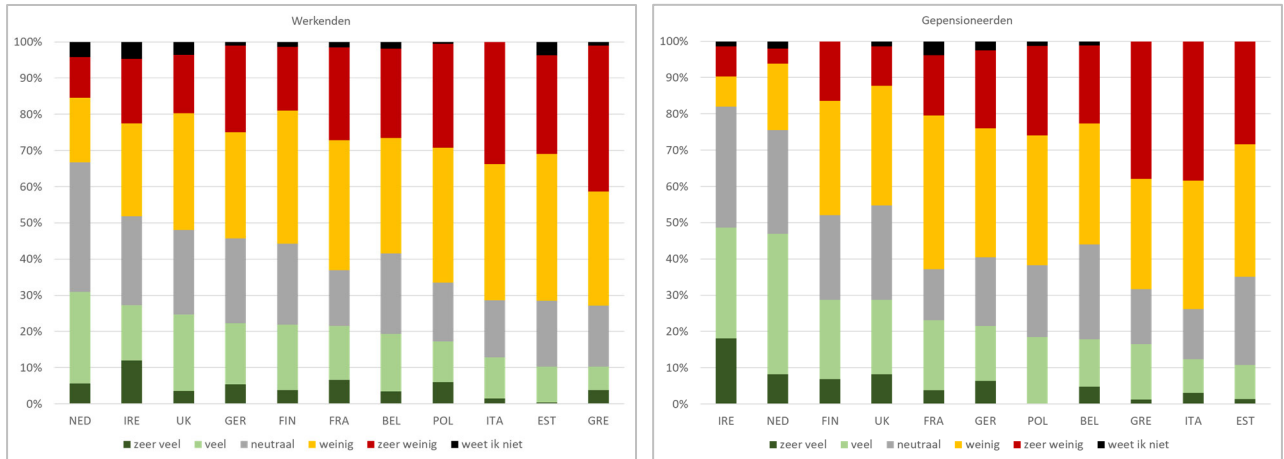
Europese **gepensioneerden** hebben evenmin vertrouwen in dat er voldoende pensioen zal zijn voor de generaties na hen (figuur 31).

Nederlandse gepensioneerden vormen een uitzondering: 5 op de 10 hebben vertrouwen; 2 op de 10 niet.

Werkenden en gepensioneerden vinden hun pensioenstelsel niet eerlijk

De meeste **werkenden** in Europa vinden dat het pensioenstelsel niet voor iedereen eerlijk is.

Nederlandse werkenden denken daar het minst slecht over: een derde vindt hun stelsel eerlijk; een derde vindt het niet eerlijk (figuur 32).

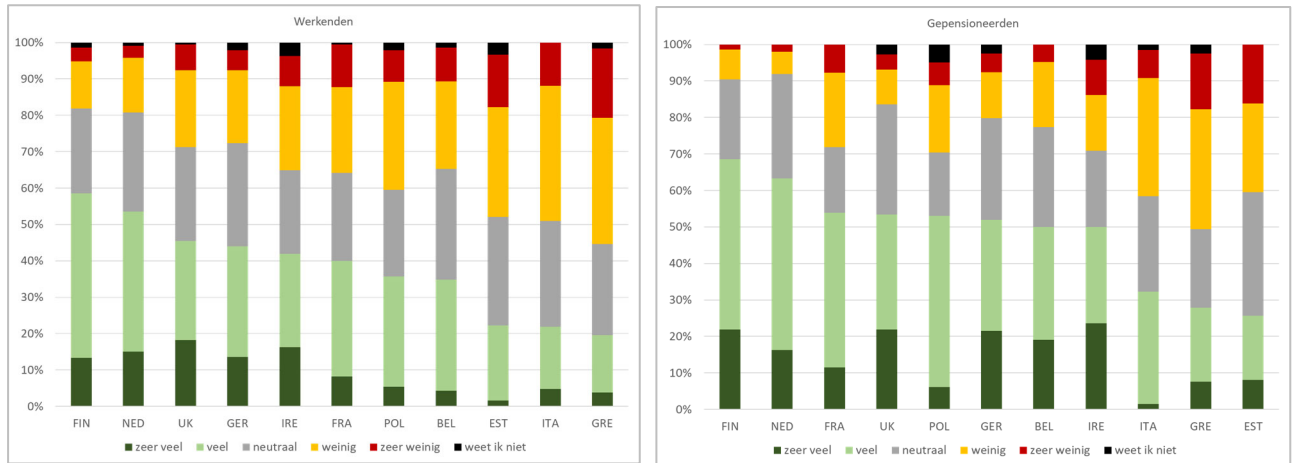

Figuur 32 en 33: vertrouwen dat het pensioenstelsel eerlijk is voor iedereen

Gepensioneerden oordelen iets positiever dan werkenden, maar nog steeds vinden de meeste gepensioneerden hun pensioenstelsel niet eerlijk. Nederlandse gepensioneerden oordelen veel positiever: 5 op de 10 vinden het Nederlandse stelsel eerlijk; 2 op de 10 vinden het oneerlijk (figuur 33).

Veel variatie in vertrouwen in informatievoorziening door pensioenuitvoerders

Werkenden in landen van Europa verschillen veel van elkaar als het gaat om het vertrouwen dat hun pensioenuitvoerder hen goed op de hoogte houdt van het pensioen dat ze kunnen verwachten. In sommige landen (zoals Finland, Nederland, het VK en Duitsland) heeft ongeveer de helft hier vertrouwen in. In andere landen (zoals Estland, Italië en Griekenland) heeft ongeveer de helft juist geen vertrouwen (figuur 34).

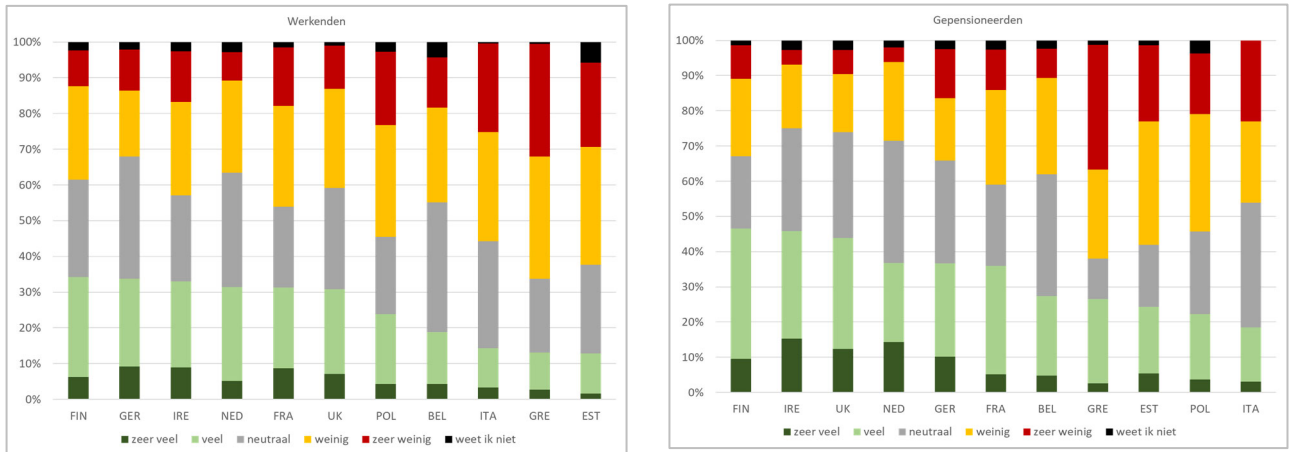

Figuur 34 en 35: vertrouwen dat men door de pensioenaanbieder goed op de hoogte wordt gehouden over het pensioen dat je kunt verwachten

Gepensioneerden hebben meer vertrouwen dat ze goed op de hoogte worden gehouden van het pensioen dat ze kunnen verwachten. 2 op de 3 Nederlandse vertrouwt hun pensioenuitvoerder op dit punt; 1 op de 10 heeft geen vertrouwen (figuur 35).

Er is weinig vertrouwen dat pensioenuitvoerders in het belang van de klant handelen

Er is onder Europese **werkenden** hebben er weinig vertrouwen in dat hun pensioenuitvoerders handelen in het belang van de deelnemers hen gepensioneerd. In Nederland heeft ongeveer een derde hier vertrouwen in; eveneens een derde heeft hier geen vertrouwen in (figuur 36).

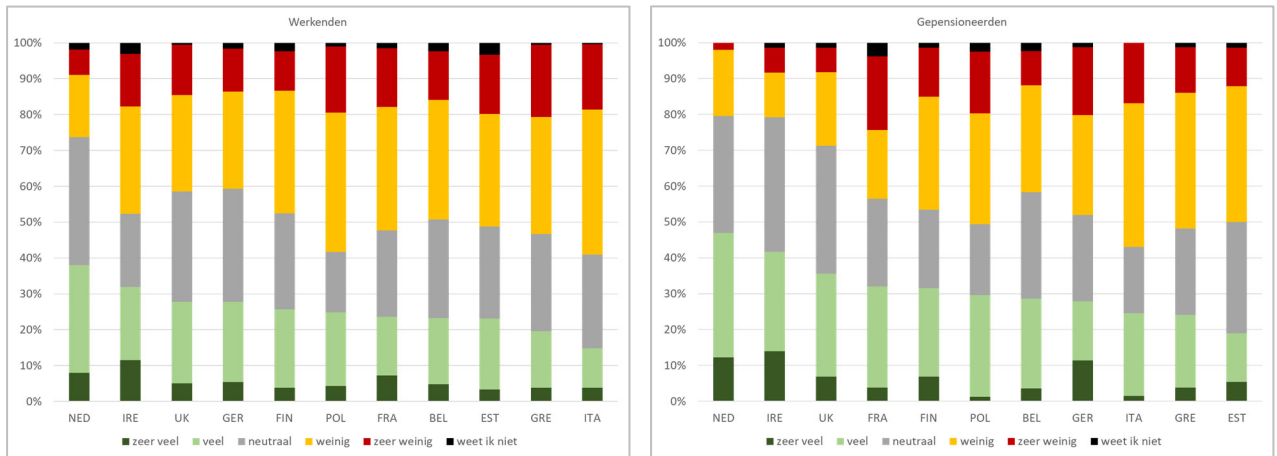

Figuur 36 en 37: vertrouwen dat pensioenuitvoerders in het belang handelen van hun deelnemers en gepensioneerden

Onder **gepensioneerden** is er – in vergelijking met werkenden – meer vertrouwen dat pensioenuitvoerders in hun belang handelen, en dat van de deelnemers. Maar onder gepensioneerden is het vertrouwen hierin laag. Van de Nederlandse gepensioneerden vertrouwen 4 op de 10 erop dat hun uitvoerder in hun belang handelt; 3 op de 10 hebben daar geen vertrouwen in (figuur 37).

Werkenden en gepensioneerden vinden hun pensioensysteem lastig te begrijpen

Werkenden in Europa hebben er weinig vertrouwen in dat goed uit te leggen is hoe het pensioensysteem van hun land is geregeld. Nederlandse werkenden hebben hier nog het meeste vertrouwen in: 4 op de 10 schatten dit positief in (2 op de 10 negatief; figuur 38).

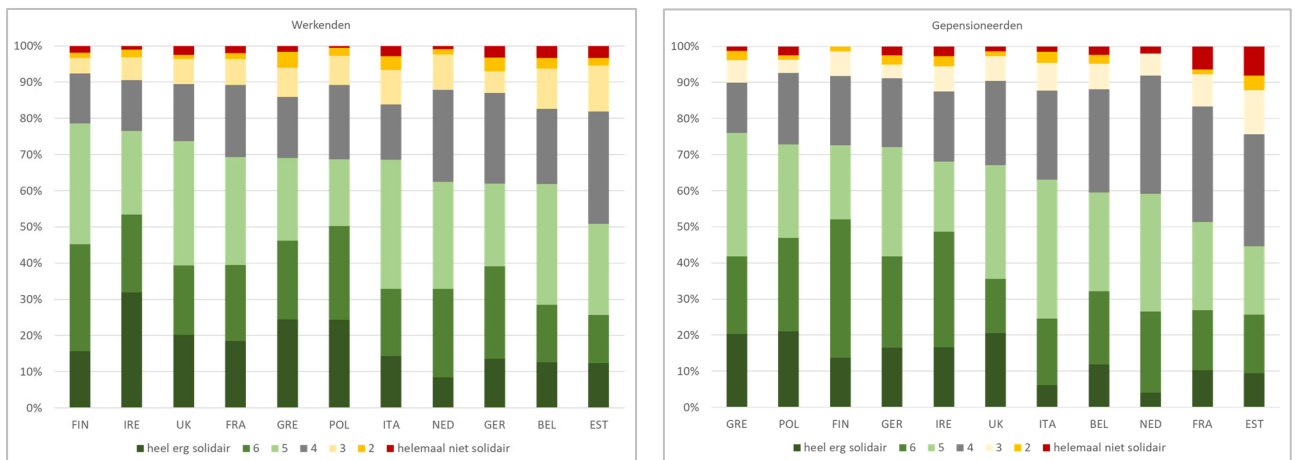

Figuur 38 en 39: vertrouwen dat goed uit te leggen is in hoe het pensioen in het eigen land geregeld is

Gepensioneerden in Europa hebben er – in vergelijking met werkenden – meer vertrouwen in dat goed valt uit te leggen hoe hun pensioensysteem werkt. Maar ook onder hen is het vertrouwen relatief laag. Nederlandse gepensioneerden oordelen het meest positief (5 op de 10 oordeelt positief; 2 op de 10 negatief; figuur 39).

Meer solidariteit met inwoners eigen land dan met rest van Europa

De meerderheid van de **werkenden** in Europa wil solidair zijn met *de inwoners van hun land*. Van de Nederlandse werkenden willen 6 op de 10 solidair zijn (figuur 40).

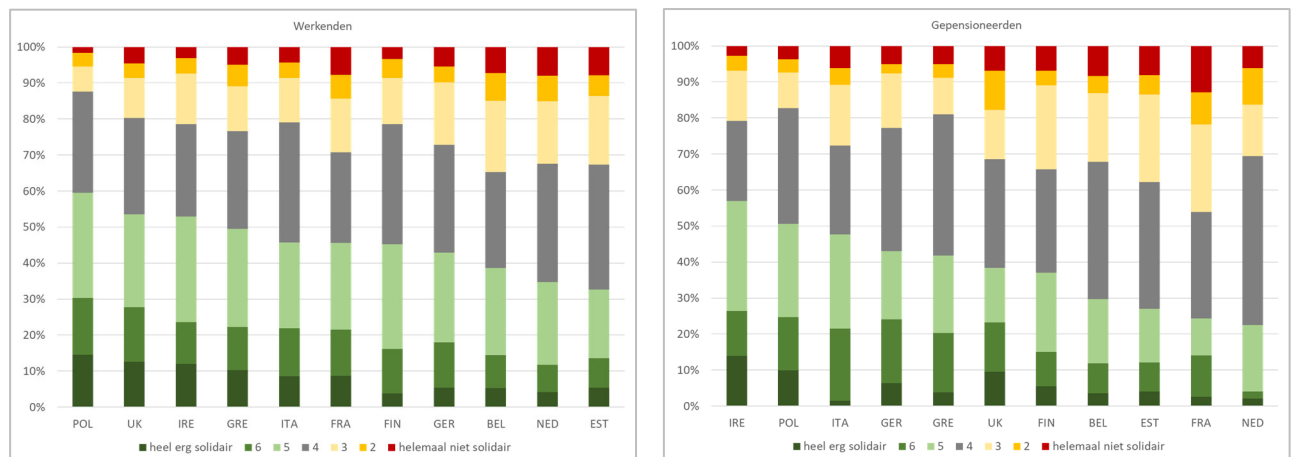

Figuur 40 en 41: solidariteit voor inwoners van het eigen land

Ook de meerderheid van de **gepensioneerden** wil solidair zijn met de mensen in hun land. In Nederland willen 6 op de 10 solidair zijn (figuur 41).

Ongeveer de helft van de **werkenden** in Europa wil solidair zijn met *andere mensen in Europa*. Nederlandse werkenden willen minder vaak solidair zijn (een derde wil solidair zijn; een derde wil niet solidair zijn; figuur 42).

Europese werkenden zijn dus iets minder solidair met mensen in het buitenland dan met mensen in het binnenland.

Figuur 42 en 43: solidariteit voor inwoners Europa

Gepensioneerden willen minder vaak solidair zijn met mensen in Europa dan werkenden. Nederlandse gepensioneerden willen relatief het minst vaak solidair zijn (2 op de 10 willen solidair zijn; 3 op de 10 willen niet solidair zijn; figuur 43).

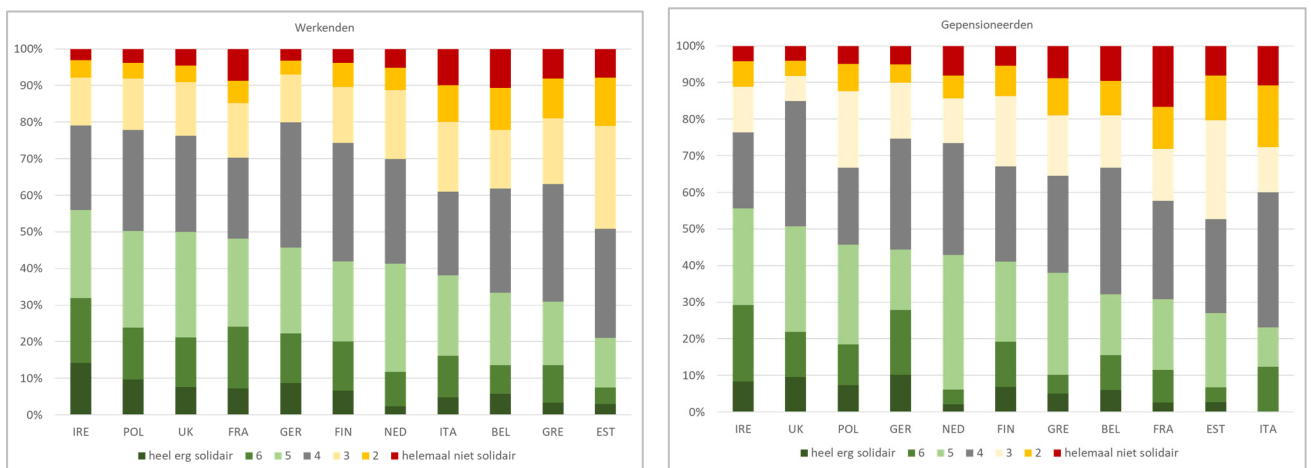
Ook gepensioneerden zijn dus minder solidair met buitenlanders dan met inwoners van hun land.

Europeanen willen vaker solidair zijn dan ze solidariteit terug verwachten

In het onderzoek is niet alleen vastgesteld of **werkenden** solidair willen zijn; maar ook of ze solidariteit ‘terug verwachten’.

Europese werkenden blijken vaker solidariteit te willen ‘geven’ aan mensen in hun land dan dat ze solidariteit ‘terug verwachten’ van hun landgenoten.

Van de Nederlandse werkenden willen bijvoorbeeld 6 op de 10 solidair zijn met de werkenden in hun land (figuur 40); terwijl 4 op de 10 solidariteit ‘terug verwachten’ van Nederlandse werkenden (figuur 44).

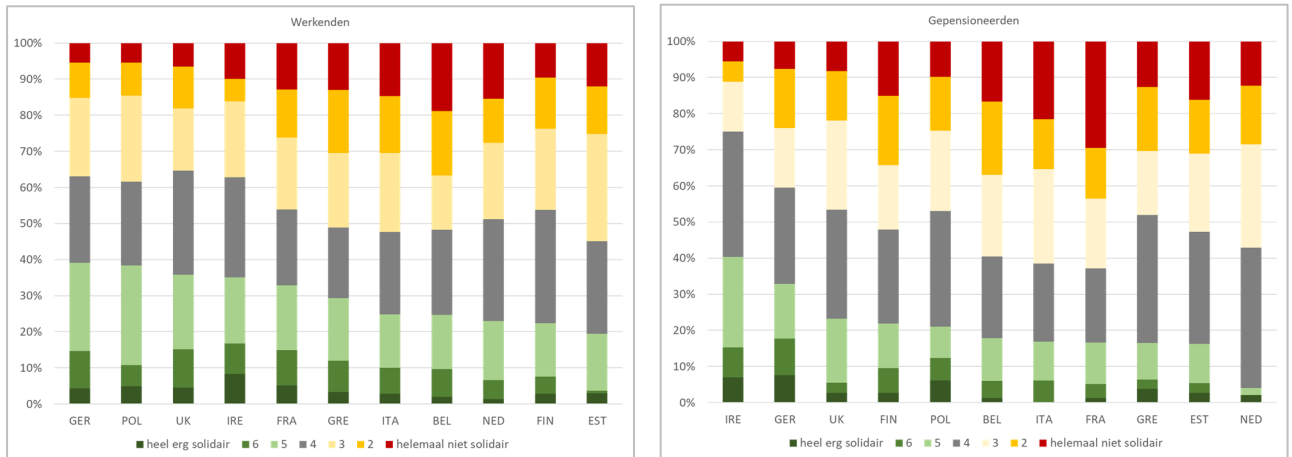

Figuur 44 en 45: solidariteit van inwoners van het eigen land verwachten

Ook voor Europese **gepensioneerden** geldt dat ze vaker solidariteit willen geven aan landgenoten dan ze van hen solidariteit terug verwachten. Nederlandse gepensioneerden willen bijvoorbeeld in 6 op de 10 gevallen solidair zijn (figuur 41); terwijl 4 op de 10 solidariteit terug verwachten (figuur 45).

Ook als het gaat om solidariteit richting inwoners van Europa dan blijken **werkenden** vaker solidariteit te willen 'geven' dan dat ze solidariteit terug verwachten.

Van de Nederlandse werkenden willen bijvoorbeeld 4 op de 10 solidair zijn met inwoners van Europa (figuur 42); terwijl 2 op de 10 solidariteit terug verwacht (figuur 46).

Figuur 46 en 47: solidariteit van inwoners Europa verwachten

Ook **gepensioneerden** willen vaker solidair zijn met mensen in Europa dan dat ze solidariteit terug verwachten. Van de Nederlandse gepensioneerden willen bijvoorbeeld 2 op de 10 solidair zijn met de inwoners van Europa (figuur 43); terwijl minder dan 1 op de 10 solidariteit van hen terug verwacht (figuur 47).

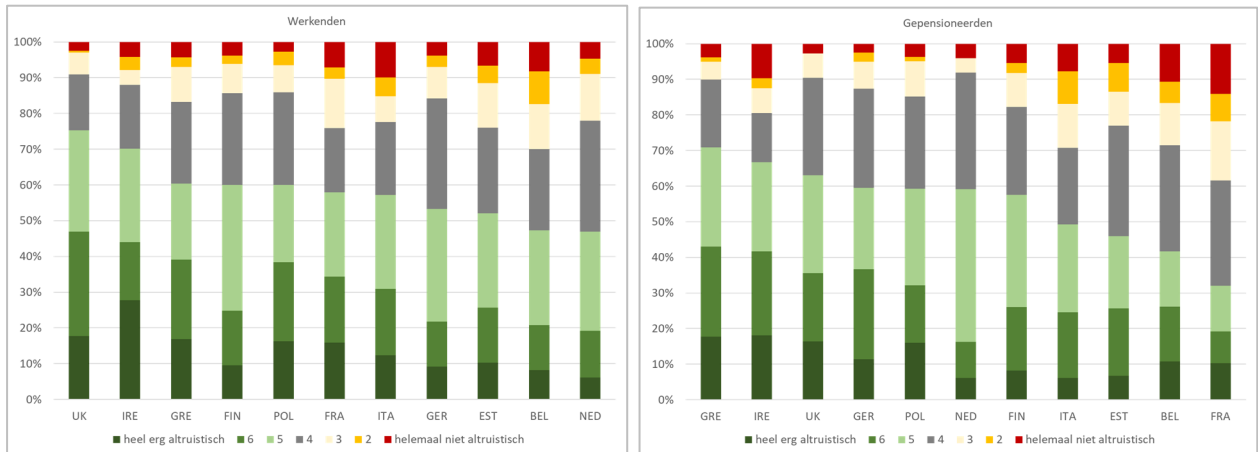

Ook meer altruïsme voor inwoners eigen land dan met rest van Europa

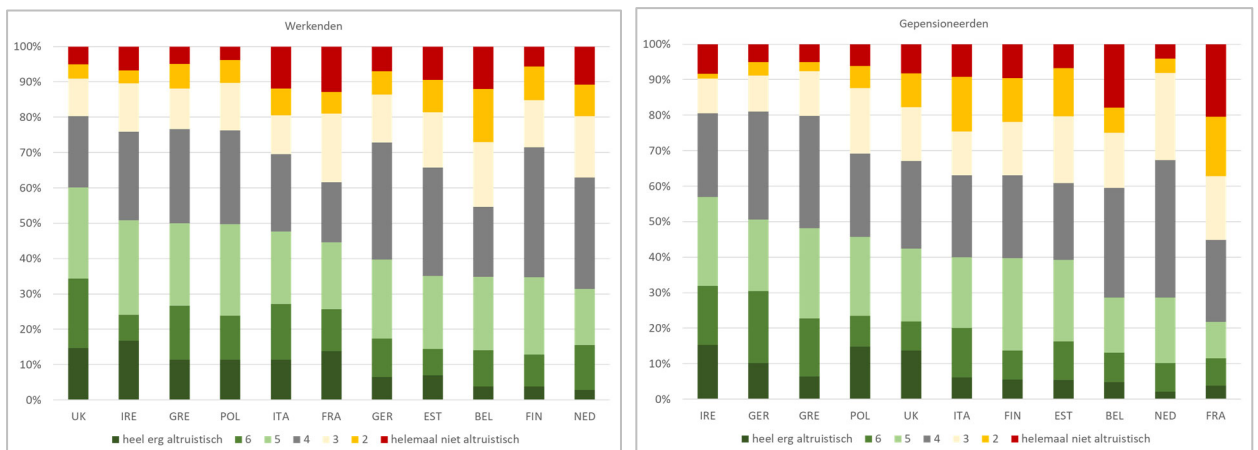
Naast de bereidheid om solidair te zijn, is ook vastgesteld in hoeverre de inwoners van Europa altruïstisch zijn ('anderen helpen zonder er iets voor terug te verwachten').

Iets meer dan de helft van de **werkenden** wil altruïstisch zijn richting de inwoners van het eigen land. Zo willen 5 op de 10 Nederlandse werkenden altruïstisch naar hun landgenoten (figuur 48).

Iets minder dan de helft wil (ook) altruïstisch zijn richting inwoners van Europa (figuur 50).

Figuur 48 en 49: altruïsme voor inwoners eigen land

Figuur 50 en 51: altruïsme voor inwoners Europa

Ongeveer de helft van de **gepensioneerden** in Europa wil altruïstisch zijn voor de inwoners van het eigen land. Zo willen 6 op de 10 Nederlandse gepensioneerden altruïstisch zijn richting hun landgenoten (figuur 49).

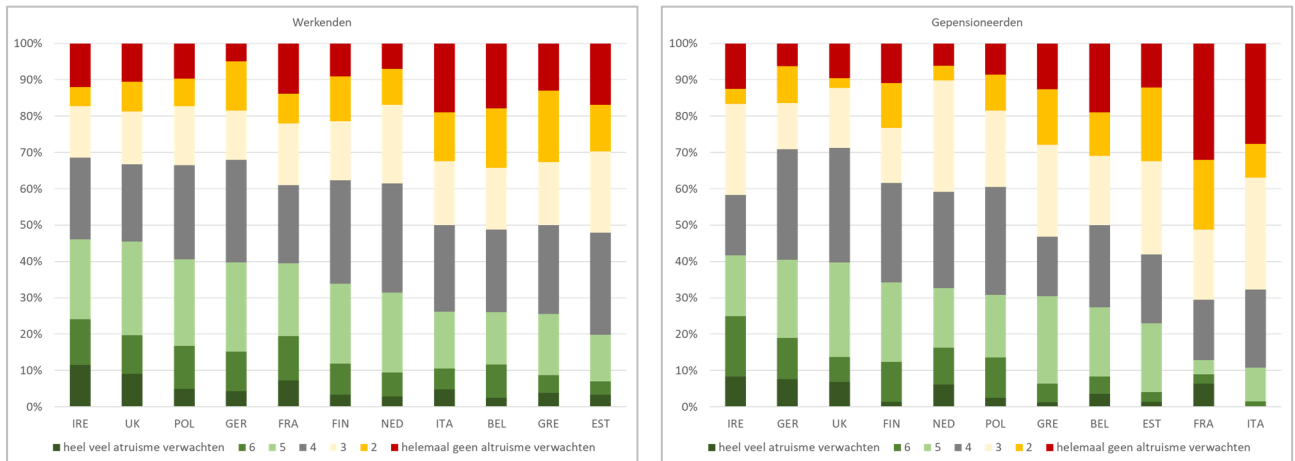
Ze willen iets minder altruïstisch zijn voor inwoners van Europa (figuur 51).

De inwoners van Europa zijn iets minder altruïstisch ('helpen zonder iets terug te verwachten') dan solidair ('helpen in ruil voor hulp van de ander').

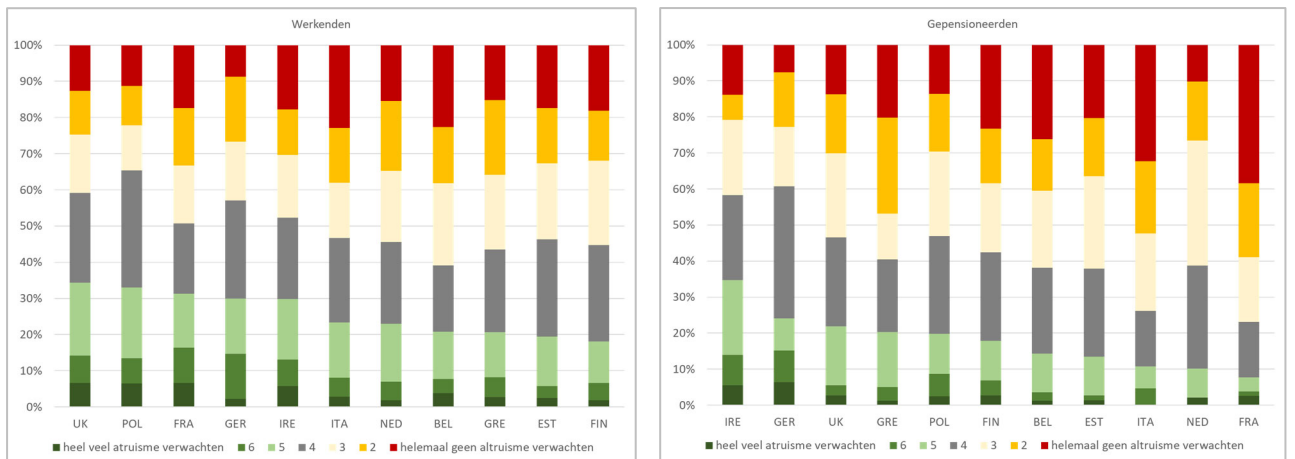
Europeanen willen ook vaker altruïstisch zijn dan ze altruïsme terug verwachten

Ongeveer een derde van de Europese **werkenden** verwacht altruïsme van de inwoners van het eigen land. Zo verwachten 3 op de 10 Nederlandse werkenden altruïsme van hun landgenoten (figuur 52).

Ze verwachten in mindere mate altruïsme van mede-Europeanen (figuur 54).

Figuur 52 en 53: altruïsme verwachten van inwoners eigen land

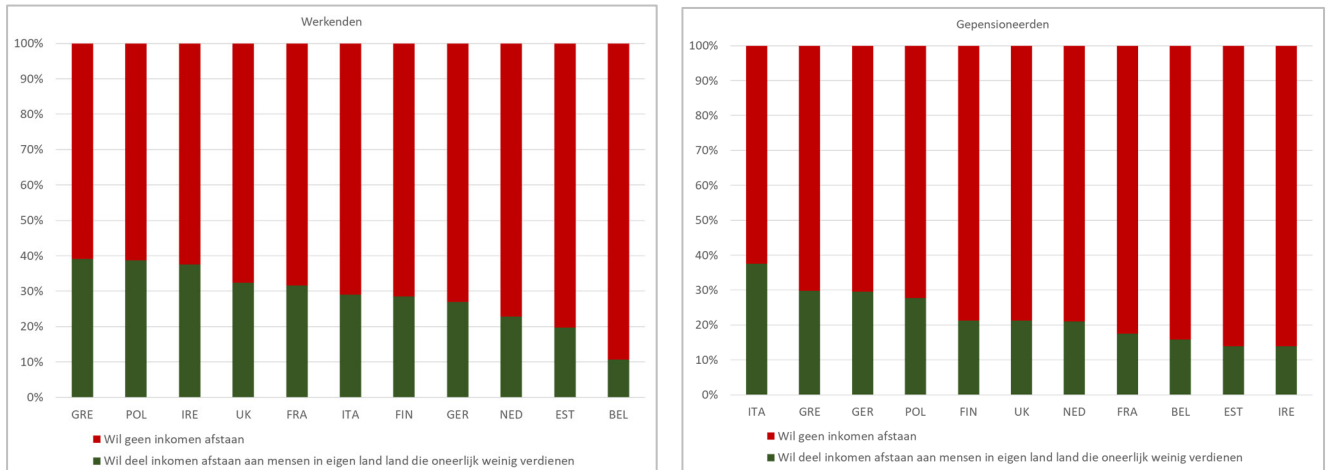
Figuur 54 en 55: altruïsme verwachten van inwoners Europa

Ook onder Europese **gepensioneerden** verwacht ongeveer een derde altruïsme van de inwoners van hun land (figuur 53). Ze verwachten in mindere mate altruïsme van de inwoners van andere landen in Europa (figuur 55).

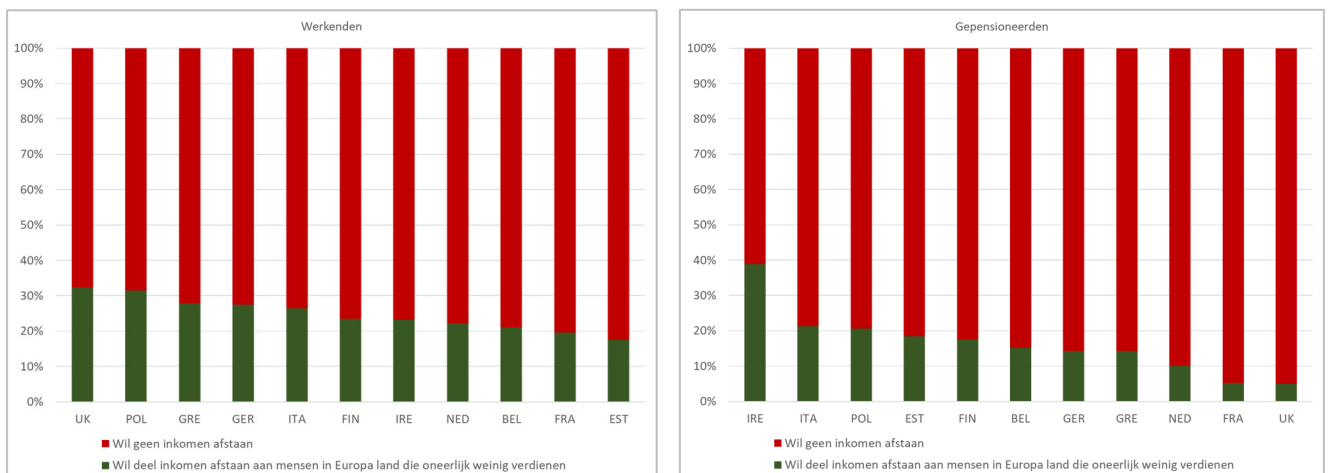
Kwart van Europeanen wil deel van inkomen afstaan aan mensen die weinig verdienen

3 op de 10 **werkenden** in Europa willen een deel van hun inkomen afstaan aan inwoners van het eigen land die oneerlijk weinig verdienen. In Nederland zijn 2 op de 10 werkenden daartoe bereid (figuur 56).

Eveneens 3 op de 10 werkenden willen een deel van het inkomen afstaan aan inwoners van Europa met oneerlijk weinig inkomsten. In Nederland willen 2 op de 10 werkenden dat doen (figuur 58).

Figuur 56 en 57: bereidheid om deel van inkomen af te staan aan inwoners eigen land die oneerlijk weinig verdienen.

Figuur 58 en 59: bereidheid om deel van inkomen af te staan aan inwoners Europa die oneerlijk weinig verdienen.

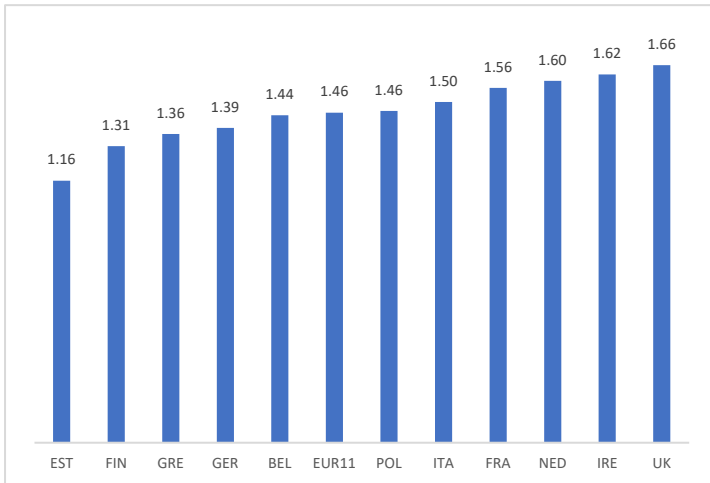
De Europese **gepensioneerden** zijn – in vergelijking met werkenden - iets minder bereid om een deel van hun inkomen af te staan landgenoten die oneerlijk weinig verdienen: 2 op de 10 zouden dat willen doen (Nederland: eveneens 2 op de 10; figuur 57).

De gepensioneerden zijn in ongeveer dezelfde mate bereid om inkomen af te staan aan inwoners van Europa. Onder Nederlandse gepensioneerden is die bereidheid lager (1 op de 10; figuur 59).

Nederlanders weten relatief weinig over de EU

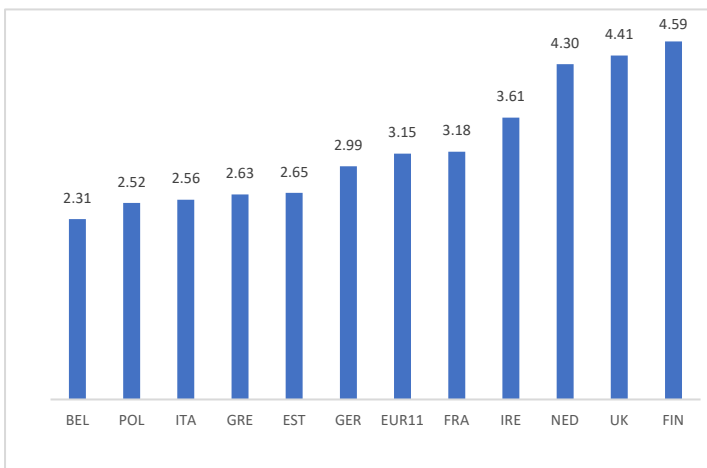
Om de kennis over de EU in kaart te brengen is aan de deelnemers aan het onderzoek onder meer gevraagd welk land of welke landen niet tot de Europese Unie behoren: Finland, Zwitserland, Cyprus, Noorwegen.

Inwoners van Nederland, Ierland en de UK zijn het slechtst op de hoogte over welke landen (niet) tot de EU behoren (figuur 60). Dat de inwoners van de UK slecht op de hoogte zijn, laat zich waarschijnlijk verklaren uit het feit dat het land niet meer tot de EU behoort.

Figuur 60: aantal foute antwoorden op de vraag welk land of landen niet tot de EU behoren.

Er is ook gevraagd uit hoeveel landen de EU bestaat. Ook deze vraag wordt door inwoners van Nederland relatief slecht beantwoord (evenals inwoners van de UK en Finland; figuur 61).

Figuur 61: afwijking van het juiste aantal landen in de EU (27).